

Конкурс біяграфічных твораў «Слаўная кампанія: рэАНИМАцыя» працягваецца!

Што можа разбураць абрыдлы «аўтаматызм будзённага ўспрыняцця» (Ганс Яус) жыцця? Мастацтва і літаратура як яго галіна. Аднак гісторыя прыгожага пісьменства, у тым ліку і беларускага, — гэта не спакойны эвалюцыйны працэс, а перманентная барацьба–спаробніцтва.

Ігар Запрудскі

Купала і Колас, Быкаў і Шамякін, Федарэнка і Казлоў, Бахарэвіч і Марціновіч... Пералік літаратараў–канкурэнтаў можна доўжыць. Сутнасць літаратурнай эвалюцыі заснавана на канфліктах, не толькі асобных, але і міжжанравых. Відавочна, што сёння не час вялікіх раманаў ці заглыбленай медытатыўнай лірыкі, у лідарах дакументальна–мастацкая проза. Маё знаёмства з напаўгаротным станам біяграфічнага жанру ў нашай літаратуры выклікала жаданне нешта змяніць. Мяне падтрымалі некаторыя калегі, супрацоўнікі філалагічнага факультэта БДУ. Так нарадзілася ідэя правесці конкурс біяграфічных твораў, прысвечаных жыццяпісам беларускіх пісьменнікаў XIX стагоддзя. Ініцыятыва была падтрымана рэдакцыяй часопіса «Маладосць». Ёй жа належыць аўтарства назвы конкурсу біяграфічных твораў «Слаўная кампанія: рэАНИМАцыя». Ён быў прысвечаны 65–годдзю часопіса «Маладосць», праведзены на працягу красавіка–снежня 2018 года і прымеркаваны да Года малой радзімы.

Арганізатарамі выступілі кафедра гісторыі беларускай літаратуры філалагічнага факультэта БДУ і рэдакцыя часопіса «Маладосць» пры інфармацыйнай падтрымцы Нацыянальнага інстытута адукацыі. Ставіліся наступныя мэты:

- развіццё ў сучаснай беларускай прозе гісторыка–біяграфічнага жанру;
- заахвочванне літаратараў да працы ў рэчышчы дакументальна–мастацкай творчасці;
- патрыятычнае выхаванне моладзі і папулярызацыя гісторыі айчынай літаратуры;
- стварэнне якасных дакументальна–мастацкіх твораў, прысвечаных біяграфіям беларускіх пісьменнікаў XIX стагоддзя.

Для мастацкага асэнсавання былі прапанаваны жыццяпісы чатырнаццаці класікаў і менш вядомых літаратараў: Вікенція Равінскага (1786–1855), Яна Баршчэўскага (1794–1851), Яна Чачота (1796–1847), Франца Савіча (1815–1845), Вінцэнта Дуніна–Марцінкевіча (1808–1884), Уладзіслава Сыракомлі (1823–1862), Вінцэся Каратынскага (1831–1891), Пранціша Вуля (1835–1880?), Кастуся Каліноўскага (1838–1864), Альгерда Абуховіча (1840–1898), Францішка Багушэвіча (1840–1900), Элізы Ажэшкі (1841–1910), Зофіі Манькоўскай (1847–1911), Янкі Лучыны (1851–1897).

У склад журы ўвайшлі доктар філалагічных навук, прафесар *Людміла Сінькова*, кандыдат філалагічных навук, дацэнт *Ірына Багдановіч*, кандыдат філалагічных навук, дацэнт *Ігар Запрудскі*, галоўны рэдактар часопіса «Маладосць» *Святлана Воцінава*, кандыдат філалагічных навук, крытык і літаратуразнаўца *Ірына Шаўлякова–Барзенка*.

Да ўдзелу ў Конкурсе запрашаліся ўсе зацікаўленыя асобы без узроставых і іншых абмежаванняў. Заяўкі на ўдзел у Конкурсе падалі 46 чалавек розных ўзростаў (ад 16 да 70 гадоў) і з розных рэгіёнаў Беларусі. Зацікаўленасць тых, хто падалі заяўкі, па персаналіях адлюстравана ў табліцы:



Пісьменнік і колькасць заявак

Вікенцій Равінскі	2	Пранціш Вуль	2
Ян Баршчэўскі	6	Кастусь Каліноўскі	7
Ян Чачот	3	Альгерд Абуховіч	2
Франц Савіч	3	Францішак Багушэвіч	2
Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч	3	Эліза Ажэшка	4
Уладзіслаў Сыракомля	3	Зоф'я Манькоўская	2
Вінцэс Каратынскі	5	Янка Лучына	2

Аднак на адрас арганізатараў былі дасланы тэксты толькі 25 гісторыка–біяграфічных твораў. Яны былі зашыфраваныя і пад адпаведным кодам (без указання імя і прозвішча аўтара) дасланыя ўсім членам журы. Ацэнка кожнага твора праводзілася па 10–бальнай шкале паводле наступных крытэрыяў:

1. Займальнасць і арыентацыя на мэтавую аўдыторыю, зададзеную ўмовамі конкурсу.
2. Дакладнасць у перадачы фактаў біяграфіі і гістарычных рэалій.
3. Стылістычная апрацаванасць, багацце мовы і разнастайнасць вобразна–выяўленчых сродкаў.

4. Цэласнасць твора, усе фрагменты якога раскрываюць аўтарскую задуму, і выкананне патрабавання ахапіць увесь жыццёвы і творчы шлях героя.

5. Мастацкая праўдзівасць, ненадуманасць сітуацый, канфліктаў і ўчынкаў.

6. Індывідуальнасць аўтарскага пісьма, пазбяганне банальных літаратурных шаблонаў і штампаў, характэрных для масавай літаратуры.

7. Каларытнасць сістэмы персанажаў.

8. Арыгінальнасць прапанаванай жанравай формы.

Падлік балаў, выстаўленых усімі членамі журы, дазволіў вызначыць пераможцаў конкурсу.

Код твора	Прозвішча і імя аўтара	Назва твора	Выніковая інфармацыя
Баршчэўскі–2	Латышкевіч Маргарыта	Крыж ценю на каляінах	1 прэмія; твор уключаны ў зборнік
Сыракомля–1	Скрыпнік Надзея	Шэсць вандровак і адно фантасмагарычнае інтэрв'ю	2 прэмія; твор надрукаваны ў №2 часопіса «Маладосць»
Багушэвіч–2	Агрэніч Аліна	Добрыя птушачкі	3 прэмія; твор надрукаваны ў №2 часопіса «Маладосць»
Чачот–1	Кохан Таццяна	Успаміны	4 прэмія; твор уключаны ў зборнік

Калегіяльна журы вырашыла ўзнагародзіць яшчэ 6 удзельнікаў:

Код твора	Прозвішча і імя аўтара	Назва твора	Выніковая інфармацыя
Вуль-2	Буйко Цімур	Пчала ў вязніцы	Заахвочвальная прэмія; твор уключаны ў зборнік
Вуль-1	Мажылоўскі Уладзімір	Цярновы вянок з белых руж і васількоў	Заахвочвальная прэмія; твор надрукаваны ў №3 часопіса «Малодосць»
Ажэшка-1	Бурвіна Міхаліна	Дзённік Элізы Ажэшкі...	Заахвочвальная прэмія
Лучына-1	Ганчароў Глеб	Крыло, працягае стралой	Заахвочвальная прэмія; твор уключаны ў зборнік
Дунін-Марцінкевіч-1	Конеў Ягор	Беларускі дудар	Заахвочвальная прэмія
Равінскі-1	Кіявіцкая Таццяна	Жыў-быў Вінцэсь...	Заахвочвальная прэмія; твор уключаны ў зборнік

Нямала спрэчак у членаў журы выклікала абгрунтаванне ўзнагарод. У выніку спыніліся на наступных фармулёўках:

Прозвішча і імя аўтара	Фармулёўка
Латышкевіч Маргарыта	За багатую вобразнасць у паказе жыцця героя на фоне эпохі
Скрыпнік Надзея	За адметнасць формы і мастацкую вынаходлівасць
Агрэніч Аліна	За займальнасць, яркую фантазію і нетрывіяльнасць ідэі
Кохан Таццяна	За асаблівую дакладнасць у перадачы гістарычных рэалій і фактаў
Буйко Цімур	За найбольш яркае раскрыццё ўнутранага свету героя
Мажылоўскі Уладзімір	За гарманічнае спалучэнне інтрыгі і гістарычнай дакладнасці
Бурвіна Міхаліна	За творчую смеласць і неардынарнасць задумы
Ганчароў Глеб	За паўнату вобраза героя, дакументалізм і асаблівую жывасць апаведу
Кіявіцкая Таццяна	За творчую фантазію і разнастайнасць выяўленчых сродкаў
Конеў Ягор	За інтрыгоўны канфлікт і мастацкае выяўленне патрыятычнай ідэі



Для ўрачыстай цырымоніі ўзнагароджання лаўрэатаў конкурсу мастацкай Галінай Сенчанка быў адмыслова распрацаваны яго лагатып. Паводле тлумачэння аўтаркі, выява яднае разгорнутую кнігу, матылька і васілёк, які цягнецца да сонейка.

Урачыстая цырымонія ўзнагароджання лаўрэатаў конкурсу біяграфічных твораў «Слаўная кампанія: рэАНИМАцыя» адбылася 10 лютага 2019 года падчас працы XXVI Мінскай міжнароднай кніжнай выставы ў канферэнц-зале выставачнага цэнтра «БелЭкспа».

Чатыры пераможцы конкурсу атрымалі ДЫПЛОМЫ за подпісам міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь, а шэсць удзельнікаў-лаўрэатаў — ГРАМАТЫ Выдавецкага дома «Звязда». Іх уручыў дырэктар — галоўны рэдактар установы Павел Сухарукаў, які ў прывітальным слове канстатаваў знакаваць падзеі.

Усе лаўрэаты былі ўзнагароджаны ПАДЗЯКАЙ дэкана філалагічнага факультэта БДУ Івана Роўды, грашовымі прэміямі і кнігамі Расціслава Сэмківа «Як пісалі класікі» з дарчымі подпісамі ад членаў журы і выдавецтва «Янушкевіч». Іх уручылі Павел Сухарукаў і намеснік дэкана па навуковай рабоце філалагічнага факультэта БДУ Павел Навойчык, які выступіў з прывітальным словам на адкрыцці

цырымоніі. Удзельнікаў конкурсу і прысутных прывіталі таксама Гюльнара Юсцінская (Нацыянальны інстытут адукацыі), доктар філалагічных навук Ганна Кісліцына (Нацыянальная акадэмія навук), члены журы Ірына Багдановіч і Ірына Шаўлякова-Барзенка.

Пасля цырымоніі ўзнагароджання лаўрэаты конкурсу падзяліліся сваімі ўражаннямі і тымі цяжкасцямі, якія паўставалі перад імі пры напісанні твораў. «Я вельмі ўдзячны арганізатарам за ідэю конкурсу. Было б добра, калі б ён увогуле стаў традыцыяй», — адзначыў лаўрэат Ягор Коней.

На жаль, з чатырнаццаці беларускіх пісьменнікаў XIX стагоддзя, прапанаваных арганізатарамі для дакументальна-мастацкага асэнсавання, толькі пяці былі прысвечаны творы, якія адпавядалі тром галоўным патрабаванням: адлюстраваньне увесь жыццёвы і творчы шлях літаратара (а не эпізоды з яго біяграфіі), арыентавацца на займальнасць і чытацкія густы моладзевай аўдыторыі і прапанаваць тэкст высокай мастацкай вартасці. Пяць лепшых твораў, якія адпавядаюць гэтым крытэрыям, — «Жыў-быў Вінцэсь» Т. Кіявіцкай пра Вікенція Равінскага, «Крыж ценю на каляінах» М. Латышкевіч



пра Яна Баршчэўскага, «Успаміны» Т. Кохан пра Яна Чачота, «Пчала ў вязніцы» Ц. Буйко пра Пранціша Вуля і «Крыло, працягае стралой» Г. Ганчарова пра Янку Лучыну — склалі зборнік, рукапіс якога здадзены ў выдавецтва «Мастацкая літаратура»; зборнік павінен выйсці на працягу бягучага года.

Галоўны рэдактар выдавецтва Віктар Шніп у выступленні адзначыў карыснасць Конкурсу як для развіцця сучаснай літаратуры, так і для захавання беларускай культуры.

Асабліва ўдзячнасць ад імя арганізатараў Конкурсу была выказана Міністру інфармацыі Рэспублікі Беларусь Аляксандру Карлюкевічу і дацэнту кафедры гісторыі беларускай літаратуры Паўлу Навуменку за разуменне важнасці ініцыятывы і яе падтрымку.

**22 красавіка 2019 года арганізатары абвешчаюць
II тур конкурсу біяграфічных твораў
«Слаўная кампанія: рэАНІМАцыя»**

Гэтым разам для мастацкага асэнсавання прапануюцца постаці дванаццаці літаратараў XIX стагоддзя. Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч (1808–1884), Франц Савіч (1815–1845), Арцём Вярыга-Дарэўскі (1816–1884), Уладзіслаў

Сырако́мля (1823–1862), Вінцэсь Каратынскі (1831–1891), Кастусь Каліноўскі (1838–1864), Альгерд Абуховіч (1840–1898), Францішак Багушэвіч (1840–1900), Эліза Ажэшка (1841–1910), Зоф’я Манькоўская (1847–1911), Войслаў Савіч-Заблоцкі (1850–пасля 1893), Адам Гурыновіч (1869–1894) чакаюць сваіх удзячных біёграфістаў.

Больш падрабязная інфармацыя пра II тур конкурсу размешчана ў рэспубліканскіх СМІ і на сайтах Арганізатараў.

Кожны гісторыка-біяграфічны твор — гэта не проста мастацкі артэфакт, а грамадзянскі акт ушанавання нашых продкаў, прызнанне павагі да айчынай гісторыі і роднай літаратуры. Такім чынам кожны творца мае магчымасць засведчыць сваю неабывкавасць не толькі да мінулага, але і да будучыні Беларусі, да выхавання яе маладога пакалення на грунце патрыятызму і любові да нацыянальнай культуры.

Жадаю ўсім не пасіўнай, а дзейснай творчай энергіі, якая, згодна з выказваннямі лаўрэатаў I тура, эфектыўна дапамагала ім руйнаваць аўтаматызм будзённага жыцця. ❖